

Anica Jurkovič,
Sonja Matijević

Vesele počitnice

Konec sedemdesetih let so bile v Pionirski knjižnici razne oblike knjižnične dejavnosti za otroke redno utečene in dobro obiskane, bile pa so uravnane po šolskem letu. Med zimskimi počitnicami, ki so takrat trajale tri tedne, je nastala vrzel, za katero se nam je zdelo, da bi jo morali nujno zapolniti. Leta 1979 smo začeli razmišljati, da naj bi knjižnica prav v prostem času postala otrokom prijeten prostor druženja z zanimivo in zabavno vsebino. V začetku leta 1980 je bila Pionirska knjižnica prva in edina ustanova v Mariboru, ki je za otroke pripravila počitniški program, kmalu pa so nam sledili tudi drugi, ko je bil leta 1983 osnovan koordinacijski odbor za pripravo Veselih počitnic pri MK ZSMS in Centru za organizacijo prostočasnih aktivnosti mladih.

Naš prvi počitniški program je bil sestavljen iz oblik dela, ki smo jih izvajali čez vse leto in smo na njih pričakovali še večji obisk. Otrok pa je bilo malo in spoznali smo, da moramo dejavnostim med počitnicami dati novo, svežo in bolj sproščeno vsebino. Program Veselih počitnic si je zamislila Sonja Matijević in ga prva tri leta tudi vodila.

Kmalu smo kot novost nakupili nekaj družabnih iger, ki predstavljajo začetek igroteke v Mariborski

Vesele počitnice v Pionirski knjižnici Tabor (foto Boris Vugrinec, 1988).

knjižnici. S ciklostilnim strojem, ki se mu je nemalo-krat izmuznila kakšna črka in beseda, smo sprva tiskali preprosta vabila in navedli programe po dnevih in celo urah.

Od pravljice do računalnika

Pri snovanju in izvajanju programa Veselih počitnic smo se obračali predvsem k otrokom od 9. do 12. leta, vendar so bili naši obiskovalci velikokrat stari tudi štiri leta ali pet let, pa tudi manj. Da so Vesele počitnice še vedno zanimiv program za otroke, gre pripisati vsebini, ki od začetkov do danes jemlje literarno besedilo (največkrat pravljico) za vodilo programa, iz njega izhaja, ga dograjuje s poustvarjanjem v dramatizaciji, likovni podobi, igri, ga gibalno ali glasbeno zaokroži. V program Veselih počitnic smo vnesli tudi druge medije: prvi gramofon, na katerem so otroci poslušali svojo najljubšo ploščo, je bil iz domačih logov, prvo televizijo smo si sposodili na Osnovni šoli Maksa Durjave, tehnično podporo za predvajanje risank pa so s seboj prinesli kar gostje iz Kinokluba Maribor. Že leta 1985 smo prvič poskusili tudi z uvajanjem računalnika v program. Pionirsko delo na tem področju je opravila Anica Jurkovič. Vsebina dela ob pomoči računalniških programov se je skozi leta dopolnjevala in se nadgrajevala do danes, ko se je program zaokrožil v računalniške ustvarjalnice z določeno vsebino: ogenj, zemlja, voda, zrak, Grimmove pravljice, medvedje

Ponedeljek, 8. julij ob 10. uri
NASTANEK

Kako je nastala Zemlja! Od kod trivira življenje! Kaj je voda! Obišči nas in spoznaj njeno pestrost!
Če se se ti med vikendom nujno spustiš glavnice od Fruke, Cose-dile in podobnega, jih prilepi s seboj!

Torek, 9. julij ob 10. uri
PRISLUHNI SKOLJKI

Tudi ti vsako leto iz morja prineseš celo zbirko školjk in kamničkov! Ali so se ti med letom zapečatili, prinesi k nam, da jih skupaj okusimo! Pogovarjali se bomo o najzanimivejših školjkah, pa tudi o polžih, biserih in knjigah.

Sreda, 10. julij ob 10. uri
IGRIVE VRAGOLIJ

Vemsi, da poznaš deline. A koliko o njih zares veš! Nikoli pobrskaj po možganih in spominu! Pa še to! Če imaš v omari kakšno oguljeno majico, s katero ne veš več, kaj bi, jo prinesi, da jo skupaj pollepšamo!

Četrtek, 11. julij ob 10. uri
PIRATI

Ali so pirati samo moški? Misli, da dobro obvlada morske voze! Se danes rupejo potniške ladje! Daj, pobrskaj malo med svojimi morskimi fotografijami in prinesi k nam!

Petek, 12. julij ob 10. uri
ČAROVNIŠKO PRESENEČENJE
Zadnji dan. Dan zabave in sladkega slovesa. Si dober v razmišljanju ugank?

Program Pravljčnih veselih počitnic
Morske dogodivščine v Pionirski
knjižnici Rotovž, 2002.

brundarije, vesolje. Računalniškim ustvarjalnicam sta se najprej zapisali Anica Jurkovič in Zdenka Gajser, kasneje se jima je pridružila še Irena Sirk. Njihovo delo je dalo posebno obliko tudi Pravljičnim veselim počitnicam v Pionirski knjižnici Nova vas, saj so jih izvajali v dveh vzporednih programih in so ustaljenemu načinu priključili še možnost vsakodnevnega obiska računalniških ustvarjalnic.

Ob posodobitvah je Anica Jurkovič tradicionalno v letih od 1985 do 1992 za vsake zimske in vsake poletne Vesele počitnice pripravila eno do dve knjižni uganki.

Novinarka je zapisala misel ene od izvajalk, potem pa vso pestrost dejavnosti strnila takole: */.../ Razen pravljic so otrokom [v Pionirski knjižnici Nova vas] na voljo knjižne uganke in igre z računalnikom, vsako sredo pa počitniški program vzporedno teče v Pionirski knjižnici Rotovž. Ne težimo k temu, da bi otroke čim več naučili, ampak prek igre spodbujamo njihovo domišljijo in ustvarjalnost, potem pa vse, s čimer se ukvarjamo, povežemo s knjigo. To jim dobro uspeva. Otroci so zelo zadovoljni in srečni, njihovi starši pa najbrž nič manj. Knjižničarki sta povedali, da bo počitniški program (čeprav nekoliko drugačen) potekal tudi med zimskimi počitnicami, med šolskim letom pa se bodo ure pravljic za predšolske in šolske otroke odvijale različno.*¹

Iz Veselih počitnic v Pravljične vesele počitnice

V knjižnici pripravljamo počitniški program za otroke v času poletnih in zimskih šolskih počitnic. Prva štiri leta je program potekal le med zimskimi šolskimi počitnicami, ki so po trajanju doživele dve spremembi, prvo leta 1984, ko so jih skrajšali na 14 dni, od leta 1991 naprej pa so le še enotedenske. Glede na trajanje počitnic smo po obsegu in časovni umeščenosti uravnavali naš počitniški program.

Poletne počitnice smo v knjižnico poskusno uvedli v juliju in avgustu leta 1983. Sprva smo k njim otroke vabili vsako sredo in deževne četrte, od 1985. do

¹ Nataša Jenuš: Magični svet pravljic : zanimive počitnice v Novi vasi. Večer, 31. julija 1992.

Deklica pripoveduje zgodbo ob navijanju volnene niti (foto Metka Narath, Pionirska knjižnica Nova vas, 2002).

Vesele počitnice v Knjižnici Hoče s Tanjo Dolinšek in v Knjižnici Janka Glazerja Ruše z Metko Lipnik (fotoarhiv Mariborske knjižnice, 1999, 1996).

1991. leta vsako sredo in vsak četrtek, od takrat naprej pa strnjeno v dveh ali enem tednu.

Vse do leta 1992 smo program Veselih počitnic izvajali samo v Pionirski knjižnici Tabor, v njeni sobici za dejavnosti, ki je merila le 29 kvadratnih metrov površine. Prostorska stiska je bila velika, otroci so prihajali iz vseh predelov mesta in počitnice so družile učence iz petnajstih mariborskih osnovnih šol. Oddaljenost takrat ni bila ovira, odločilen pa je bil spored posameznega dne, saj so otroci že pred začetkom počitnic na vseh šolah in v knjižnicah dobili natisnjen počitniški program. Največji obisk v tej enoti je bil leta 1988, ko smo na posameznih srečanjih zabeležili v povprečju 40 otrok.

*Skozi majhno, z otroškimi plašči in bundami natrpano garderobo pravljичne sobe je odmeval glasen smeh. Smiljan in Jože sta risala junake znanih risank, Damir je vzel v roke knjigo, tovarišica Sonja Matijević, knjižničarka, pa nam je povedala, da berejo pravljice, se igrajo, oblikujejo iz plastelina, rešujejo križanke, da bi se otroci naučili uporabljati leksikone in knjižnične kataloge.*²

Od leta 1992 so Vesele počitnice v Mariborski knjižnici postale stalnica v Pionirski knjižnici Rotovž in v na novo odprti Pionirski knjižnici Nova vas.

Nadalje smo počitniško dejavnost v okviru možnosti organizirali v vedno več enotah Mariborske knjižnice in jo tako razmahnili po večjem delu njene mreže. V že omenjenih dveh osrednjih pionirskih knjižnicah potekajo Pravljичne vesele počitnice kontinuirano in v tematskih sklopih, v manjših enotah pa program pripravijo enkrat v poletnem in enkrat v zimskem počitniškem času. Doslej smo program izvajali v Knjižnici Pobrežje in Knjižnici Pekre (1993), Knjižnici Janka Glazerja v Rušah (1995–1998, 2001, 2003), Knjižnici Hoče (1997, 1999, 2001–2003), Knjižnici Duplek (2001–2003), Knjižnici Lovrenc na Pohorju (2001–2003) in Knjižnici Kamnica (2003). Zunaj naše ustanove smo Vesele počitnice enkrat pripravili še na svečinskem gradu za Zvezo društev za cerebralno paralizo Slovenije – Sonček (1999).

Program za počitniški čas največkrat domislijo in izvedejo člani skupine za dejavnosti za mlade bralce.

² jz: Z nasmehom do igre in znanja : ure pravljic v Mariborski knjižnici na Taboru. Večer, 16. januarja 1982, str. 9.

Najprej ga uresničijo v pionirskih enotah, pogosto pa njegove izseke potem prenesejo tudi v druge knjižnice. Na teh lokacijah lahko vsebine pripravijo tudi vodje posameznih knjižnic, samostojno ali v sodelovanju s člani skupine za dejavnosti za mlade bralce. Vsakdo od izvajalcev vnese v doživljanje svojo naravnost in znanje in tako postane program ves živ, zanimivejši in bogatejši. V nekaterih enotah se vsebina vse bolj veže na ljudsko izročilo.

Dejavnost Veselih počitnic smo leta 1999 preimenovali v Pravljilčne vesele počitnice in s tem poudarili bistvo in izhodišče počitniškega programa in vsega našega dela, ki ga usmerjamo k mladim bralcem.

Vabila za Pravljilčne vesele počitnice pripravljamo z natančnim popisom programa za Pionirsko knjižnico Rotovž in Pionirsko knjižnico Nova vas, za vso mrežo izdelamo v Službi za mlade bralce vabila za vsako enoto posebej, v *Prireditvenem vodniku* pa poskrbimo še za pregledno navedbo dogajanja v celotni Mariborski knjižnici. Zaradi naravnosti izvajalcev in sodobne tehnologije so vabila že prave male umetnine.

V sodobnosti počitniški program v Pionirski knjižnici Rotovž in Pionirski knjižnici Nova vas izvajamo tako, da ne poteka sočasno, s čimer zaobjamemo širši časovni lok za preživljanje prostega časa otrok v knjižnici. Ostale enote, ki se prostorsko manj navezujejo druga na drugo, dan Pravljilčnih veselih počitnic usklajujejo s poletnim urnikom in odprtostjo svoje knjižnice.

Kako popestrimo program Veselih počitnic

Od leta 1985 vsebino počitniškega programa dopolnjujemo z nastopi različnih gostov, ki jih vabimo glede na obravnavano temo ter skupaj z njimi otrokom razširjamo znanja različnih umetniških, znanstvenih in drugih zanimivih področij. Doslej so nas obiskali: likovni pedagoginji Ana Krajnc in Nada Zidarič, dramski igralci Breda Pugelj, Bojan Marošević in Metka Trdin, glasbeniki Peter Andrej, Janez Bitenc, Slavica Krstić, Andrej Glavič, bobnarka Čandra, pesnik Mi-

Pravljilčne vesele počitnice na kmetiji Klamfer z glasbenikom Andrejem Glavičem (foto Tatjana Jamnik, Knjižnica Duplek, 2003).

Počitniško druženje z gostjo Ariadno Barrera ob mehiški igri (foto Maja Logar in Robert Kereži, Rotovski trg, Pionirska knjižnica Rotovž, 2003).

roslav Slana Miros, čarodeja Miran Čanak in Dani, maskerka Mirjana Djordjević, fotografa in alpinista Boris Strmšek in Franc Vogelnik, oblikovalka lutk Bre-da Varl, radijska napovedovalka Ida Baš, cvetličarka Marija Stipič, iz Kinokluba Maribor Elza Ban in Karel Pelcl, računalničarja Andrej Ivanuša in Pavle Kristan, lončar Borut Žerdoner, lutkovna gledališča Kosovirji, Kobanci in Fru-Fru, lutkovna skupina Kvak, lutkarji Cveto Sever, Igor Somrak, Jelena Sitar in Igor Cvetko ter trgovina z igračami Dr. Mapet, čebelar Ciril Tovšak, kustos Andrej Brence.

Z otroki v času našega počitniškega druženja večkrat obiščemo različne kulturne ustanove, kar je bilo posebej dragoceno v obdobjih, ko le-te same zanje še niso pripravljale posebnih aktivnosti. Skupaj smo večkrat obiskali Pokrajinski muzej, Lutkovno gledališče Maribor, Slovensko narodno gledališče, Pokrajinski arhiv, Mestni akvarij in slaščičarno Ilich.

Ker v večjih enotah počitniški program v vsakem obdobju načrtujemo tematsko in v njem strnjeno nadgrajujemo vedenje o določenem področju z literarnimi, strokovnimi in igrivimi vsebinami, marsikateri prostor navežemo še z znanjem, informacijami, zbirkami in dogajanjem v mestu. Včasih s katerim od gostiteljev domislimo projekt v celoti in ga med izvajanjem po potrebi ustvarjalno dopolnjujemo. Še pogosteje se zgodi, da počitniško druženje v knjižnici enkratno nadaljujemo v kateri od ustanov in se takrat dogovorimo za usmerjeno vodenje. Takšno sodelovanje je za otroke pomembno, ker skupaj spoznavamo Maribor in različne segmente njegovega kulturnega in družabnega življenja, hkrati pa ogledi pogosto odpirajo tudi prostore in drobne skrivnosti, ki ostanejo običajnemu obiskovalcu največkrat zastrte. Poleg tega omenjeno delovanje povezuje ustanove med seboj in v prihodnosti kdaj začrta tudi skupne dogodke.

Pomen Veselih počitnic

Poleg težnje, da knjižnica otrokom osmisli njihov prosti čas, imajo Vesele počitnice še dodatno razsežnost. To je socialna vloga, ki je bila še bolj pomembna v

zgodnjem obdobju, ko drugih sorodnih možnosti v Mariboru še ni bilo.

V začetku smo od društev prijateljev mladine v krajevnih skupnostih dobili imena in naslove družin, ki niso mogle nuditi aktivnih počitnic svojim otrokom, tem smo še posebej poslali vabila. V heterogenih skupinah si od takrat izobraževalne vsebine, igra, doživljanje literarnega besedila in socializacija plodno podajajo roke in tako tvorijo pestre, aktivne in priljubljene oblike preživljanja delčka počitniškega časa v knjižnici. Tudi ob vse večji ponudbi raznovrstnih dejavnosti v mestu se zaradi svojega specifičnega okolja in oblik dela socialna vloga Veselih počitnic ne zmanjšuje.

Počitniški programi Mariborske knjižnice so opazno zaznamovali dogajanje v mestu, kar se kaže tudi v prisotnosti te dejavnosti v medijih in v posebni pozornosti, ki so je bili v njih deležni. Skoraj vsake Vesele počitnice so dobile svoj zapis v časopisih Večer in Delo, glasovni zapis v intervjujih za Radio Maribor in Radio City, slikovno podobo pa tudi za RTV Maribor.

Zaključek razmišljanj o Veselih počitnicah naj bo zapis, ki je v Informatorju, glasilu Mariborske knjižnice, zabeležil vtise enega od mnogih počitniških druženj:

Katumbale katumbale malele malele³

Pravljичne vesele počitnice v Pionirski knjižnici Nova vas

Že veliko let se v naši knjižnici v času počitnic pričnejo razgibani dnevi. To zimo smo pravljice iz vsega sveta povezovali s »Prvim čudežnim raziskovanjem« po deželah, ki so najprej zaživele skozi pripoved.

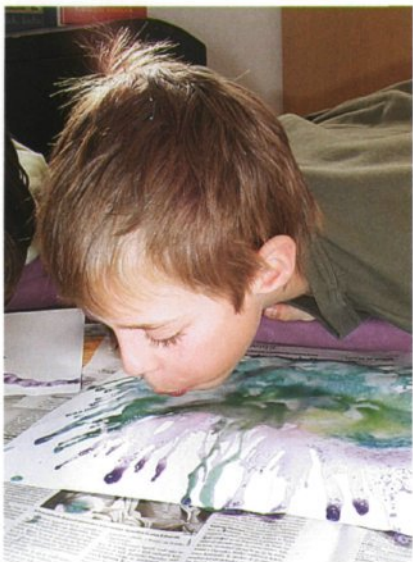
Z rusko pravljico *O snežni deklici*, katere del je Sonja povedala tudi v ruščini, so pod spretnimi otroškimi prsti nastale svilene plesoče deklice. V računalniški ustvarjalnici, za katero se je pozno v noč in tudi doma pripravljala Anica, se je s »potnimi listi« pričelo veliko potovanje po tej nenavadni deželi mnogoterih čudežev in čudežnosti.

S kitajsko pravljico *O princesi, ki je hotela imeti diadem iz rose*, so nastali diademi iz raznobarnih kristalčkov in se iztekli v potovanje po tej skrivnostni deželi, ki se je davno obkrožila z visokim zidom, da bi ostala še skrivnostnejša.

Z osrečujočimi knjigami tudi na Pravljичnih veselih počitnicah (foto Metka Narath, Pionirska knjižnica Nova vas, 2003).

³ Zdenka Gajser: Katumbale katumbale malele malele : Pravljичne vesele počitnice v Pionirski knjižnici Nova vas. V: Informator : glasilo Mariborske knjižnice. Maribor: Mariborska knjižnica (2003)42, str. [4].

Vodovnikovi domišljijski slapovi
(foto Metka Narath, Pionirska
knjižnica Nova vas, 2003).

Tretje veliko popotovanje smo pričeli z indijansko pravljico *O kralju orlov in o bivoljem lovcu* in si spletili preproge, na katerih bomo morda nekega dne vsaj malo poleteli. V računalniški ustvarjalnici smo odkrili Ameriko. Res smo bili mi tisti. Ali je še kje slišati topot divjih konjev, ki so jih jahali največji ekologi naše civilizacije?

V četrto smo se srečali s pohorsko pravljico *Vodovnik*, ki nas je pripeljala domov prav pod vznožje gore, kjer smo te dni domovali. Klepetali smo o ognju, vodi, zemlji in zraku, ki smo ga nazadnje razpihali v barvnem vetru in ta je ustvaril brezštevilne domišljijske slapove, katerih zarise smo si skušali zapomniti, da bi ob koncu na skupni razstavi našli vsak svojo umetnino. V računalniški ustvarjalnici smo se čudili majhnosti dežele, v kateri živimo. Svet zunaj je res neizmerno velik.

Zadnji dan skupnih zimskih počitnic smo si priredili zabavo. Pravljíčno seveda. In za nameček še tako s pesmijo. Dobili smo tri imenitne obiske. Glasbenico Čandro, Majo in Lidijo. Ob njih pa še kup starejših najstnikov, ki so nas poslušali s polžastih stopnic, ker so pravljíčno sobo pač že zdavnaj prerasli. Ob tem dogodku sem spet enkrat razmišljala – kdo neki je bil, ki nam je povedal in kdaj se je odločilo, za koga so pravzaprav pravljíce. Ob ritmih pojočega bobna smo si pripovedovali afriško pravljico *Pojóči boben*. Potem smo se ob glasbenici Čandri naučili pesem afriških sužnjev s planjav z bombažem. Pa se je spet enkrat izteklo v pesem.

Malesemi malesemi semimi semimi ...

V računalniški ustvarjalnici je bilo kar težko verjeti, da je Afrika, katere duha smo se za hip dotaknili, tako neizmerno velika in mogočna.

Kratek zapis dogodkov je osebno obarvan, kajti o trenutkih, ki jih človek preživi v pravljícnem svetu, je težko govoriti kako drugače.

Program Pravljíčnih veselih počitnic smo zasnovali in izpeljale Anica, Sonja in Zdenka. S fotoaparatom nas je neumorno spremljala Metka, neki dan celo televizija. In vse ostale sodelavke so postorile še vse tisto, kar je majhno, vsakdanje in še kako pomembno.